

ЕМБЛЕМАТИЗМ В ЕЙДОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ МЕТАФІЗИЧНОЇ ПОЕЗІЇ: АЛЕГОРИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ VS ЕНІГМАТИЧНЕ КОДУВАННЯ БУТТЯ

Безруков Андрій Вікторович,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри філології та перекладу
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту
імені академіка Всеволода Лазаряна
dronnyu@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5084-6969

У пропонованій розвідці артикулюються питання лінгвовізуальної репрезентації емблематики в ейдологічному просторі англійської метафізичної лірики XVII ст., що і визначає мету дослідження. Стаття зорієнтована на виявлення специфіки функціонування емблеми в поетикальному дискурсі барокової літератури, реактуалізацію наукових положень щодо осмислення емблематики як ключового елементу творчого методу англійських метафізиків, демонстрацію шляхів увиразнення емблематичного складника в ейдології «метафізичної школи».

Методологія вибудовується на поєднанні дослідницьких стратегій ейдологічних студій з методами інтерпретативного, лінгвостилістичного, герменевтичного та імагологічного аналізу задля трактування образно-емблематичної системи метафізичних віршованих текстів.

Результати. Ейдологія, позначаючи ту частину поетики, яка інтерпретує образно-символьний план твору, що нерозривно пов'язаний з його мотивами та творчими інтенціями автора, постає засобом актуалізації культурних кодів літератури. Дослідження метафізичної поезії XVII ст. у цьому проблемному полі покликане продемонструвати ставлення митців «школи Донна» до культурно-історичних подій тогочасся, що експлікується в складних і вишуканих символах-емблемах, які утворюють цілісний художній простір метафізичної поезії та вирізняють пасажі метафізиків на тлі типологічно схожих явищ світової літератури. Емблема, постаючи одночасно способом і засобом художнього мислення епохи бароко, ключем до алегоричного зображення дійсності / енігматичного кодування буття, набуває значення дистинктивної риси «метафізичної школи» в Англії.

Висновки. Використовуючи художні потенції емблеми, метафізики прагнули до трансформації навколишньої реальності. Ейдологія метафізичної поезії як система образів, символів, знаків, які настійно вимагають розшифрування, об'єктивізує особливий спосіб світовідчуття, що веде до розуміння сакральних витоків світобудови. Емблематизм у таких поезіях, виявляючи їх оригінальність на імагологічному рівні, може виступати художньою основою реконструювання метафізичної картини світу.

Ключові слова: емблема, бароко, метафізики, символ, алегорія, образ, картина світу.

EMBLEMS IN EIDOLOGY OF METAPHYSICAL POETRY: ALLEGORICAL REPRESENTATION OF REALITY VS MYSTERIOUS SIGNS OF LIFE

Bezrukov Andrii Viktorovych,
PhD in Philology,
Senior Lecturer at the Philology and Translation Department
Dnipro National University of Railway Transport
named after Academician Vsevolod Lazarian
dronnyu@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5084-6969

The paper touches upon the issues of the study of linguistic and visual representation of emblems in eidology of the 17th century English metaphysical poetry as **the goal of research**. In the paper, the character of using the emblem in the poetic discourse of Baroque literature is determined, the ways of scientific understanding of emblems as a key element of the creative method of the English Metaphysicals is actualized, and the ways of expressing an emblematic component in the eidology of the Metaphysical school is demonstrated.

Methodology is based on the combination of research strategies of eidology studies with the methods of interpretive, linguostylistic, hermeneutic, and imagological analysis for the interpretation of the symbolic system of metaphysical verses.

Results. Eidology, denoting that part of poetics which interprets the figurative and symbolic dimension of a poem that is inextricably linked to the author's messages and intentions, is a means of updating the cultural patterns of literature. Study of metaphysical poetry of the 17th century in this problematic field is intended to demonstrate the attitude of the poets of the Metaphysical school to the cultural and historical events of that time, manifesting itself in the sophisticated symbols, emblems, which form an artistic vision of the metaphysical poets and clearly distinguish their works among the other world famous authors. The emblem, becoming both a way and a means of artistic thinking of the Baroque epoch, the key to the allegorical representation of reality / mysterious signs of being, appears to be a distinctive feature of the Metaphysical school in England.

Conclusions. Through the use of artistic potencies of the emblem, the Metaphysicals sought to change the surrounding reality. The eidology of metaphysical poetry as a system of images, symbols, signs, which require being determined, objectifies a specific attitude to the comprehension of the sacred origins of the universe. Emblems in the poetry, manifesting its originality at the imagological level, can serve as an artistic basis for recreating the metaphysical world view.

Key words: emblem, Baroque, the Metaphysicals, symbol, allegory, image, world view.

1. Вступ

У сучасному літературознавстві реактуалізація ейдологічних студій у поетикальному дискурсі може набувати нових форм і підходів у аспекті їх напроцуд плідного застосування. Ейдологія як система образів поетичного твору, що функціонують у безпосередній кореляції з його мотивами, алегоричними засобами і, зрештою, творчим задумом письменника, може давати уявлення про авторське ставлення до проблем сучасної йому дійсності та, найголовніше, про те, які культурні коди актуалізуються в конкретних літературних практиках. Особливо слухним видається звернення до ейдології у дослідницьких розвідках англійської метафізичної поезії XVII ст., оскільки культурно-історичні реалії тогочасся об'єктивізуються у ставленні митців до оточуючої дійсності насамперед через образно-символьну, емблематичну систему їхніх вишуканих творів.

Емблема в широкому ідеологічному та ейдологічному просторі барокової епохи постає провідним інструментом художнього мислення доби. І якщо особливістю літератури XVII ст. була її близькість до образотворчого мистецтва, графіки, то саме емблема являла собою свого роду риторичне утворення, що об'єднувало образотворче мистецтво й літературу. Застосування емблематики засноване на переконанні тогочасних теоретиків і практиків літератури, що світовий процес сповнений таємничих посилань, прихованих значень, замаскованих смислових відповідностей, і на уявленні про те, що все видиме, очевидне, загальне має характер тих самих посилань до високого, внутрішнього, принципового сенсу світоустрою.

Емблематичному глумаченню в XVII ст. підлягає все, і насамперед – у спеціальних контекстах. Це означає, що все має свій алегоричний сенс. Емблема виявляється систематизованою формою морально-риторичного знання, у царині якого існують і поезія, і поетичне мислення. І саме вона характеризує літературний стиль XVII ст. (Михайлов, 1997: 477).

Барокова естетика з її неприборканим прагненням до алегоричного увиразнення дійсності якнайповніше втілювалася в поезиці англійської «метафізичної школи» на чолі з Джоном Донном (John Donne, 1572–1631), яка останнім часом неодмінно привертає увагу філологічної науки. Вона була одним із ключових елементів масштабного художнього процесу в Європі XVII ст. Багатюще поле для дослідження поетичної спадщини «школи Донна» відкривається під час пильного вивчення специфічного світовідчуття, вкоріненого в поезіях метафізиків, серед яких виділяють Джорджа Герберта (George Herbert, 1593–1633), Френсіса Кверлза (Francis Quarles, 1592–1644), Генрі Воена (Henry Vaughan, 1621–1695), Річарда Крешоу (Richard Crashaw, 1613–1649), Ендрю Марвелла (Andrew Marvell, 1621–1678).

Наукове осягнення творчих здобутків літераторів «метафізичної школи» відбувалося і відбувається досить хаотично, а зацікавленість літературознавчої критики цим поетичним феноменом виникає не одразу після «реанімування» метафізиків Т. Еліотом (1951) на початку минулого століття. Це відображається в бібліографічних покажчиках наукових праць, укладених, зокрема, Л. Беррі, В. Маккерроном, критичних збірках за редакцією Г. Блума, М. Бредбері і Д. Палмера, та антологіях метафізичної поезії, підготовлених Х. Гарднер, П. Негрі, К. Барроу. Стильова своєрідність, мовні та поетикальні особливості творів англійських метафізиків постають предметом наукових розвідок А. Альвареза, Ф. Остіна, Дж. Беннетт, Дж. Хантера, Дж. Лейшмана, Г. Ріда, Дж. Сміта, Р. Тьюв, Дж. Вільямсона. Так, М. Прац фокусується на образних конструкціях поетів XVII ст., культурно-історичному тлі доби. Риторичним аспектам творчості метафізиків присвячено статтю В. Емпсона й монографію К. Салліван. У роботах Б. Левальські, Л. Марца, Х. Вайт увага приділяється світоглядним принципам і релігійним установкам метафізиків.

Очевидно, що саме завдяки західним студіям відбувається введення в дослідницьке поле імен славнозвісних поетів, визначаються ключові вектори наукового осмислення їхньої багатоманітної спадщини. *Теоретико-методологічною основою* нашого дослідження є розвідки, присвячені вивченню образно-символьного шару та емблематиці поезії метафізиків. Йдеться про концептуальні положення робіт Х. Грейді (2017), Р. Рея (2014), І. О. Шайтанова (2007), О. В. Михайлова (1997) та інших.

Метою дослідження є акцентуація лінгвовізуального феномену емблематики в ейдологічному просторі англійської метафізичної лірики XVII ст. Досягнення мети зумовило постановку й розв'язання низки *завдань*: 1) вказати на специфіку функціонування емблеми в поетикальному дискурсі епохи бароко; 2) реактуалізувати положення сучасного літературознавства щодо емблеми як ключового засобу художнього мислення англійських метафізиків; 3) продемонструвати шляхи увиразнення емблематичного складника в ейдології «метафізичної школи».

Методологія дослідження вибудовується на поєднанні концептуальних підходів ейдологічних студій з методами інтерпретативного, лінгвостилістичного, герменевтичного та імагологічного аналізу для окреслення й трактування образно-символьної системи віршованих творів.

2. Емблема в ідеології та ейдології барокового модусу

У літераторів «школи Донна» звернення до емблематики набуває значення дистинктивної характеристики їхньої творчої програми. Становлення оригінальної художньої манери митців вибудовується на освоєнні нового методу розробки старих тем і образів, проявляючись у вигляді барокового емблематизму. За І. О. Шайтановим, «емблема є моделлю мислення епохи, барокового мислення, захопленого сполученням далеких ідей, вираженням їх засобами різних мистецтв, їхньою багатозначністю...». Можна говорити про те, що в емблемі відбулася загальна криза семантики, коли знак втрачає зв'язок з позначуванним. У такий спосіб бароковий раціоналізм «скеровує розум і риторику до пізнання ірраціонального, вибудовує струнку логічну конструкцію над безоднею спрямованого до хаосу буття» (Шайтанов, 2007: 465).

Бароковий (метафізичний) текст майже завжди виглядає як загадка, сповнена таємничих символів і знаків, які настійно вимагають розшифрування. Наприклад, у відомому доннівському «*Процанні, що забороняє печаль*»

(A Valediction: Forbidding Mourning) подібних знаків можна віднайти чимало. Так, славнозвісний циркуль (compasses), запозичений з наукового апарату, з ніжками якого поет порівнює закоханих, був у той час популярною емблемою константності, а рух колом, що передбачається використанням цього креслярського інструменту, – знаком повторюваності, символом поворотності буття (... And makes me end, where I begunne). Тому й печаль щодо прощання закоханих недоречно, адже все має початися знову, нехай навіть в іншому вимірі.

Цікаво, що намагаючись розшифрувати емблем, можна угледіти смисли навіть не передбачені автором. Зокрема, М. Бауер знаходить графічне втілення циркуля вже в тому, що вірш починається двічі повторюваною – у назві й першому рядку – літерою «А», яка в ренесансних мальованих абетках зображувалася у вигляді циркуля. Ще одне передумання образу циркуля й фінального завершення сюжету про коло – латинське: припускається, що перший метафоричний образ твору – дихання, яке відлітає (the breath goes...), – асоціативно залучає ряд латинських лексем: *spiritus, spirare, spira*, у яких сходяться дух, дихання й образ спіралі – висхідного руху колом (Шайтанов, 2007: 465–466).

Закодовані предмети буття, типи мислення, засоби й результати пізнання світу в метафізичній проекції виявляються філігранно поєднаними через мистецтво, що сприяє створенню універсальної образності, яка поєднує в собі і наукове, і релігійне. Проте наука й релігія не можуть вести до спільної цілі, хоча б тому, що в основі наукового підходу – логічне, інтелектуальне, а в основі релігійного – інтуїтивне. Цікавим у цьому контексті здається зауваження О. І. Осипова, який пише, що в подібному ототожненні наукового й релігійного «стикаємося з відвертою спробою метафізику перетворити на фізику, небо ототожнити з землею і Самого Бога розглядати не більш як універсальний принцип Всесвіту» (Осипов, 2010: 214). Втім, можна констатувати, що творчі пошуки метафізиків були спрямовані насамперед на усунення протиріч між науковим і релігійним, на відшукування такого стану, коли наукове не протистояло б релігійному, а релігійне не заперечувало б наукове. Лише в епоху бароко англійські метафізики змогли втілити у віршованому тексті тонкий синтез наукового й релігійного, і першим його здійснив саме Дж. Донн.

Повертаючись до емблеми, яка може бути одним із засобів усунення цих протиріч, зазначимо, що в деяких творах, наприклад «Канонізації» (*The Canonization*), Дж. Донн запозичує образи безпосередньо з емблематичних книг. Скажімо, похіть нерідко зображувалася в них у вигляді нічного метелика, що летить на полум'я (пор.: Call her one, mee another flye // We're Tapers too, and at our own cost die... (The Collected Poems of John Donne, 2002: 7), а птаха Фенікс (Phoenix) була традиційною емблемою відродження. В «Екстазі» (*The Ecstasie*), де змальовується ідилічне єднання закоханих з природою, метафізик використовує фіалку (violet) як популярну тоді емблему любові й вірності. Квіти-емблеми з абетки кохання (the alphabet of flowers) з'являються і в його елегії «Любовна наука» (Elegy VII) (The Collected Poems of John Donne, 2002: 64).

3. Актуалізація емблематизму в світоглядних парадигмах і художніх практиках метафізиків

Загальна атмосфера духовного й інтелектуального життя кінця XVI – початку XVII ст. визначила особливий спосіб світосприйняття тогочасних митців. Несталість людського буття, втрата Абсолюту, безвихідь і тотальна розгубленість наклали глибокий відбиток на творчість цілого покоління барокових письменників, зокрема й поетів-метафізиків. Звичка скрізь шукати таємничі знаки фатуму, приховане в очевидному, прагнення надавати всьому закоданого вигляду зрештою постає специфічною формою сублімації переживання наслідків потужної культурної та світоглядної кризи.

Визнаний лідер «метафізичної школи» Дж. Донн недарма набув репутацію одного з найсуперечливіших авторів в історії англійської літератури завдяки складності та інтелектуалізму поезій, що, зокрема, досягається зверненням до алегоричного методу поетизування. Через це західна літературознавча критика раз-у-раз наголошує на необхідності переосмислення творчості метафізика. У нещодавно виданій монографії *John Donne and Baroque Allegory: The Aesthetics of Fragmentation* американського дослідника проф. Х. Грейді пропонується по-новому оцінити творчість поета через теорію барокової алегорії Вальтера Бенґяміна. Синтезуючи культурологічний підхід і формалістичний аналіз вибраних текстів Дж. Донна через призму бенґямінівських ідей, Х. Грейді визначає творчий метод метафізика як *aesthetics of fragmentation* (Grady, 2017), маючи на увазі перехід від естетичної цілісності, єдності художніх вимірів до їх розрізненості, що надзвичайно точно співвідноситься як зі світоглядними парадигмами бароко, так і з постмодерністськими принципами сьогодення.

Втім, не лише у творчості Дж. Донна відчувається потужний вплив барокового «алегоризму». Інші поети-метафізики також не нехтували можливістю продемонструвати власні інтелектуальні здібності до кодування предметів буття енігматичними властивостями емблеми. У благочестивій поезії митців «метафізичної школи» емблема зазнає трансформації, втрачаючи безпосередній зв'язок із зображенням. Зокрема, у «Гріховному колі» (*Sinnes Round*) Дж. Герберта, де змальовується складний внутрішній стан грішника, перший і останній рядки вірша збігаються, що символізує замкнене коло. А ярмо в однойменній поезії (*The Collar*) виступає емблемою покірності, смиренності, послуху. Прикметно, що Дж. Герберта, як і більшість тогочасних митців, захоплювала ідея богонатхненності поезії, наслідування Творця у власних віршах, що в його «Храмі» (*The Temple*) виражається саме через звернення до емблематичного методу письма, адже світ – не що інше, як система образів, Божественних символів, натяків, пізнання яких і є сутністю поетичної творчості.

Водночас емблематичність секулярної лірики Е. Марвелла свідчить про те, що таємничі знаки фатуму треба шукати не лише в духовному житті людини. Зокрема, у «Нещасному коханці» (*The Unfortunate Lover*) метафізик використовує низку популярних у XVII ст. емблем страждання закоханих: чорні баклани (cormorants black) як емблема жадібності й ненажерливості; птахи, що терзають серце (... on his heart did bill), червона постать у чорному полі (In a field sable a lover gules) – все це символи любовних мук, емблеми багатостраждального кохання;

зрештою рядок «...його годували надіями та повітрям» (They fed him up with hopes and air) – ремінісценція з гамлетівського «...живлюся повітрям, переповненим обіцянками» (I eat the air, promise-crammed (III, 2)).

Ранні вірші іншого автора «метафізичної школи» Р. Крешоу свідчать про бентежні пошуки власного стилю, що надихнули митця на цікавий поетичний експеримент з Абрахамом Каулі (Abraham Cowley, 1618–1667). Разом вони створюють філософсько-релігійну поезію «Про надію» (*On Hope*), чергуючи строфи методом «запитань і відповідей», перетворюючи весь вірш на розгорнуту метафору-концепт. У ній Р. Крешоу репрезентує взаємодію часу й вічності через уподібнення їх шматочкам цукру й вина (As lumps of sugar lose themselves, and twine // Their subtle essence with the soule of wine (The Columbia Anthology of British Poetry, 1995: 197), що з плином часу поглинають одне одного, змінюючи свою сутність, і стають емблемами тлінності й вічності.

В уяві Г. Воена, який вбачав у природі символічну книгу одкровення, образи, запозичені з природи, часом перетворюються на емблеми феноменів трансцендентного світу (Горбунов, 1989: 55): біле світло як символ вічності в поезії «У світлий світ пішли вони назавжди» (They Are All Gone into the World of Light). Ф. Кверлз також був захоплений емблематикою настільки, що склав ілюстровану на його замовлення книгу медитативної поезії (Emblems), де за всіма законами емблематичного жанру зображення супроводжувалися епіграфом, віршованим перекладенням Священного Писання й короткою дидактичною епіграмою.

Ф. Кверлз можна вважати якщо не засновником емблематичного жанру на Британських островах, то палким його апологетом. Очевидно, що популяризація емблематичних книг в Англії XVI ст. відіграла в становленні цього методу ключову роль, хоча справжньої популярності жанр емблеми набув лише в наступному столітті, коли до нього звернувся саме Ф. Кверлз, автор релігійної лірики, поет-мораліст, який разом з першими метафізиками, Дж. Донном і Дж. Гербертом, стояв біля витоків становлення стилю метафізичної поезії, кодуючи предмети людського буття в ейдології своїх творів і розкриваючи в такий спосіб специфіку взаємодії образу і слова.

Однією з найяскравіших ілюстрацій такої взаємодії є грандіозний за масштабами образ «світу-вулика», звідки кожна людина бере свій початок і де кожна крапля солодкого меду охороняється тисячами небезпечних жал (Безруков, 2017: 14): The world's a hive, // From whence thou canst derive // No good, but what thy soul's vexation brings: // But case thou meet // Some petty-petty sweet, // Each drop is guarded with a thousand stings... (*Book I, Emblem III*) (Quarles' Emblems, 1886: 17). Прикметно, що у XVII ст. емблемою добробуту й ситого життя була бджола з медом, зображувана з величезним жалом – красномовним нагадуванням про те, що за будь-якими радощами й насолодами неодмінно чатують страждання й розчарування.

4. Трансформація емблематичного жанру в семантиці та ейдології фігурних віршів

Особливим вираженням тяжіння барокової поезії до емблематизму, де сама така поезія виконує всі функції емблеми, зокрема візуальну, стали фігурні вірші. Зовнішня форма, в яку вкладаються тут слова і рядки, нерозривно пов'язана зі змістом. За влучним зауваженням О.В. Михайлова, така поезія візуалізує як першорядні символи епохи (наприклад, вірш у формі хреста), так і «притаманну добі таємну поетику» (Михайлов, 1997: 140). Очевидно, складання подібних творів вимагало від автора виняткової майстерності й віртуозності у володінні різноманітними віршовими розмірами. Найчастіше фігурні вірші мали обриси яйця, кубка, серця, пісочного годинника – речей крихких, що за своєю сутністю нагадують про нестійкість буття й віри, і разом із тим наочно демонструють, що слово здатне подовжувати життя навіть дуже тендітних предметів або найтонших порухів душі, оскільки слово існує набагато триваліше від матеріальних речей і, власне, фізичного втілення людини.

Серед англійських метафізиків фігурні вірші найяскравіше репрезентовані у творчості Дж. Герберта, який завжди підпорядковував форму змістові. У гербертівських каліграмах семантичне навантаження приймає на себе графічна форма зображуваного об'єкта, водночас змістова наповненість такої поезії індукує ефект безпосередньої причетності до змальованого дійства. В одному з фігурних віршів метафізика вівтар, архітектурну форму якого відтворюють довжина й розташування рядків (*The English Poems of George Herbert*, 2007: 89), постає тонкою метафорою серця віруючої людини, яке зрештою вона приносить у дар Всевишньому (*The Altar*), а архітектоніка «Великодніх крил» (*Easter Wings*) (*The English Poems of George Herbert*, 2007: 134) не лише візуально нагадує розмах розкритих для польоту пташиних крил, але є відображенням парадоксів християнської віри (Безруков, 2019: 133):

Поет витончено вписує в малюнок вірша глибокі релігійні переживання. У першому рядку ліричний герой, звертаючись до Бога (Lord), нарікає, що Творець сповна наділив першу людину Адама (man) безцінними дарами (wealth and store) в Едемському саду, але через свою безглузду гордовитість (foolishly) той втратив подарований рай; через те людина знову й знову зазнає занепаду на землі (Decaying more and more). Першогогріх Адама імпліцитно вводить поняття моралі й смерті.

Американський дослідник Р. Рей (Рей, 2014: 75) вважає, що довжина і форма рядків у цьому творі є важливим елементом гербертівського релігійного світогляду. Починаючи вірш довгими рядками, поет поступово зводить їх до мінімуму (двох слів) у середині строфи, демонструючи у такий спосіб майже повну втрату людиною себе, її духовне падіння; кульмінаційна фраза *Most poore* засвідчує пригнічений фізичний і духовний стан. Проте, починаючи з шостого рядка, відбувається їх подовження, що символізує силу Христа (Thee), який дає змогу людині відродитися духовно (rise). І людство, як жайворонок (as larks), птах, що кожного нового ранку підіймається у небо й співає пісень, теж зможе піднятися, вирватися з кола бід і лих (sicknesses and shame), здолати себе.

Показово, що в останньому рядку першої строфи (... Then shall the fall further the flight in me) використовується відомий християнський парадокс, на який релігійні письменники вказували за багато століть до Герберта: нехай проступок Адама є страшним гріхом, але він призвів до події, значення якої у християнстві неможливо переоцінити, – людство отримало Христа як свого Спасителя, як символ спокути за свої гріхи, і тепер має небесний рай,

а не лише земне гріховне життя. Наприкінці вірша стає зрозумілим, що з крилами Христової спокути, Божої благодаті, ліричний герой отримує можливість свого найголовнішого польоту (flight) – на небеса: через гріховне падіння Адама – до вищого, духовного безсмертя (Безруков, 2015: 154).

Зазначимо, що часом Дж. Герберт виносить емблему-метафору в заголовки своїх віршів, не вживаючи її жодного разу в тексті, як, зокрема, в «Церковній підлозі» (The Church Floore), «Ярмі» (The Collar), «Троянді» (The Rose). Очевидно, в такий спосіб демонструється складність і суперечливість людського буття, його ефемерність (Безруков, 2019: 133).

5. Висновки

Емблема в ейдологічному просторі метафізичної поезії постає ключовою моделлю художнього мислення епохи бароко. Використовуючи енігматичні властивості емблеми для кодування предметів буття, поети-метафізики прагнули до алегоричного увиразнення дійсності. Ейдологія метафізичної поезії як система образів, символів, знаків, які настійно вимагають розшифрування, об'єктивізує особливий спосіб поетичного світовідчуття, що веде до розуміння сакральних витоків світобудови.

У благочестивій поезії метафізиків емблема розкриває свої енігматичні потенції для гри гострого розуму, що сприяє її включенню до літературної практики доби. На основі емблематичних образів Дж. Донн створює вишукані метафори-концепти, Дж. Герберт використовує емблеми-символи, засновані на зверненні до релігійного досвіду людини, Ф. Кверлз втілює власні сакральні уявлення про світоустрій у поетичних творах, організованих як традиційні емблеми, Г. Воєн перетворює образи, запозичені з природи, на емблеми феноменів трансцендентного світу. Р. Крешоу також залучає алегоричні властивості емблеми, репрезентуючи взаємодію часу й вічності. Емблематичність секулярної лірики Е. Марвелла актуалізує притаманні бароковій епосі сентенції про те, що таємничі знаки фатуму можна відшукувати не лише в духовному житті людини.

Отже, умовність постає об'єктом нової емпірії, що дає змогу на новому рівні поєднувати абстрактний та реальний плани. І оскільки ейдологія транспарентно досліджує образно-символічний вимір поетичного твору, що нерозривно пов'язаний з художніми інтенціями автора, через неї експлікується культурний контекст епохи. Водночас у поетикальному дискурсі «школи Донна» емблема визначається одним із засобів реконструювання метафізичної картини світу, дослідження якої може стати предметом нових літературознавчих рефлексій.

Література:

1. Безруков А.В. Метафізичні парадигми у творчості першого покоління англійських метафізиків (Дж. Донна, Дж. Герберта, Ф. Кверлза). *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. V. 31. Issue 118. P. 12–15.
2. Безруков А.В. Становлення метафізичної традиції в Англії: релігійно-етичні мотиви лірики Джорджа Герберта. *Англійстика та американістика*. 2015. Вип. 12. С. 150–156.
3. Безруков А.В. Трагічні наративи та ірраціоналістичні настрої в інтерпретаціях літераторів «метафізичної школи» й поетів німецького бароко. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2019. Том 30 (69). № 3. Ч. 2. С. 128–134. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.3-2/24> (дата звернення: 10.06.2020).
4. Горбунов А.Н. Пoesія Джона Донна, Бена Джонсона и их младших современников. *Английская лирика первой половины XVII века* / под ред. А.Н. Горбунова. Москва : Изд-во МГУ, 1989. С. 5–72.
5. Михайлов А.В. Языки культуры / ред. В.И. Бахмина, Я.М. Бергера, Е.Ю. Гениевой и др. Москва : Языки славянской культуры, 1997. 912 с.
6. Осипов А.И. Путь разума в поисках истины. Москва : Изд-во Сретенского монастыря, 2010. 6-е изд. 496 с.
7. Шайтанов И.О. Уравнение с двумя неизвестными. Поэты-метафизики Джон Донн и Иосиф Бродский. *Дело вкуса: книга о современной поэзии*. Москва : Время, 2007. С. 435–480.
8. Eliot T. S. The Metaphysical Poets. *Selected Essays*. London, 1951. 3-rd ed. P. 281–291.
9. Grady H. John Donne and Baroque Allegory: The Aesthetics of Fragmentation. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 228 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108164337>.
10. Quarles' Emblems / illustr. Ch. Bennett, W. H. Rogers. London : J. Nisbet and Co., 1886. 344 p.
11. Ray R. A George Herbert Companion. New York : Routledge, 2014. 236 p.
12. The Collected Poems of John Donne / ed. with an introd., chron., notes, bibl. and gloss. R. Booth. Ware : Wordsworth Editions Ltd., 2002. 369 p.
13. The Columbia Anthology of British Poetry / ed. C. Woodring, J. Shapiro. New York : Columbia University Press, 1995. 891 p.
14. The English Poems of George Herbert / ed. H. Wilcox. New York : Cambridge University Press, 2007. 740 p.

References:

1. Bezrukov, A.V. (2017). Metafizychni paradyhmy u tvorchosti pershoho pokolinnia anhliiskykh metafizykyv (Dzh. Donna, Dzh. Herberta, F. Kverlza) [Metaphysical Paradigms in Poetry of the First Generation of English Metaphysicals (J. Donne, G. Herbert, F. Quarles)]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 31(118). 12–15. [in Ukrainian]
2. Bezrukov, A.V. (2015). Stanovlennia metafizychnoi tradytsii v Anhlii: relihiino-etychni motyvy liryky Dzhordzha Herberta [Evolution of the English Metaphysical Tradition: Religious and Ethical Patterns of George Herbert's Poetry]. *Anhlistyka ta amerykanistyka – English and American studies*, 12. 150–156. [in Ukrainian]

3. Bezrukov, A.V. (2019). Trahichni naratyvy ta irratsionalistychni nastroi v interpretatsiiakh literatoriv “metafizychnoi shkoly” y poetiv nimetskoho baroko [Tragical Narratives and Irrational Tones in the Interpretation of the Metaphysicals and German Baroque Poets]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia “Filolohiia. Sotsialni komunikatsii” – Scientific Notes of the Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Philology. Social Communications*, 30 (69). # 3. P. 2. 128–134. DOI: 10.32838/2663-6069/2019.3-2/24. [in Ukrainian]
4. Gorbunov, A.N. (1989). Poeziya Dzhona Donna, Bena Dzhonsona i ikh mladshikh sovremennikov [Poetry of John Donne, Ben Johnson and Their Younger Contemporaries]. In *Anglijskaya lirika pervoj poloviny XVII veka – English Poetry of the First Half of the 17th Century* (pp. 5–72). Moscow: Izd-vo MGU. [in Russian]
5. Mikhajlov, A.V. (1997). *Yazyki kultury. [Languages of Culture]*. V. I. Bakhmin, Ya. M. Berger, E. Yu. Genieva, et al. (Eds.). Moscow : Yazyki slavyanskoj kultury. [in Russian]
6. Osipov, A.I. (2010). *Put razuma v poiskakh istiny [The Search for Truth on the Path of Reason]*. Moscow : Izd-vo Sretenskogo monastyrya. [in Russian]
7. Shajtanov, I.O. (2007). Uravnenie s dvumya neizvestnymi. Poety-metafiziki Dzhon Donn i Iosif Brodskij [An Equation with Two Unknowns. The Metaphysical Poets John Donne and Iosiph Brodsky]. In *Delo vkusa: kniga o sovremennoj poezii – Matter of Preference* (pp. 435–480). Moscow: Vremya. [in Russian].
8. Eliot, T.S. (1951). The Metaphysical Poets. In *Selected Essays* (281–291). London.
9. Grady, H. (2017). *John Donne and Baroque Allegory: The Aesthetics of Fragmentation*. Cambridge : Cambridge University Press. DOI: 10.1017/9781108164337.
10. Bennett, Ch., & Rogers, W.H. (Eds.). (1886). *Quarles’ Emblems*. London: J. Nisbet and Co.
11. Ray R. (2014). *A George Herbert Companion*. New York : Routledge.
12. Booth, R. (Ed.). (2002). *The Collected Poems of John Donne*. Ware: Wordsworth Editions Ltd.
13. Woodring, C., & Shapiro J. (Eds.). (1995). *The Columbia Anthology of British Poetry*. New York : Columbia University Press.
14. Wilcox, H. (Ed.). (2007). *The English Poems of George Herbert*. New York : Cambridge University Press.

Стаття надійшла до редакції 24.06.2020
The article was received June 24, 2020